

Bovdehus vástidit SAMINOR 3 jearahallanskovi

Mii lea SAMINOR?

SAMINOR lea álbmotvuđot dearvvašvuoda- ja eallindilleiskadeapmi guovlluin gos sámít ja dáččat ássat. SAMINOR olis čohkkejuvvo diehtovuoddu dutkamii man bokte oažžut eanet dieđuid dearvvašvuoda, buozanvuodaid ja eallindilálašvuodaid birra álbmogis mii ássá máŋggačearddalaš guovlluin davvin., mas erenoamážit čuvgejuvvojit sami álbmoga dilit. Ulbmil lea eastadit dearvvašvuodaváttuid, ja buoridit dearvvašvuodabálvalusfálaldagaid buohkaide.

Guorahallan lea čađahuvvon guovtte geardde ovdal, maŋemustá 2012-2014. Dutkama čađaha Sámi dearvvašvuodadutkamiid guovddáš UiT Norgga ártalaš universitehtas.

SAMINOR 3 álggi 2023 čavčča ja lea dan rájes leamašan 49 suohkaniin gaskka- ja Davvi-Norggas. Don ledjet bovdejuvvon dalle go SAMINOR 3 finai du suohkanis. Vaikko dalle it oassálastán iskkadeamiin, de mii dál bovdet du vástidit jearahallanskovi mii lea dehálaš oassi SAMINOR 3 iskkadeamis ja addá mávssolaš dieđuid dutkamii.

Manne mii du bovdet searvat?

Mii bovdet du searvat danne go leat gaskkal 40 ja 79 jagi ja ásat suohkanis gos SAMINOR 3 lea čađahuvvon. Buot ássit dán agis du suohkanis, dahje osiin suohkanis, bovdejuvvojit searvat. Mii leat du nama ja čujuhusa viežžan álbmotregistaris.

Manne searvat SAMINOR iskkadeapmái?

Mii atnit deatalažžan máhcahit iskkadeami bohtosiid. Du suohkan oažžu raportta mat lea bohtosat joavkodásis.

Go vástidat jearahallanskovi, de leat deatalaš veahkkinn dearvvašvuodadutkamii. Guorahallama bohtosat sáhttet mitalit olu álbmoga dearvvašvuodadili birra, ja dat dieđut leat deatalaččat suohkaniidda, gielddaide, fylkkagielddaide, dearvvašvuodaeiseválddiide ja Sámediggái. Daid dieđuid sáhttet atnit bidjat johtui doaimmaid mat addet álbmogii buoret dearvvašvuoda ja heivehuvvon dearvvašvuodabálvalusaid.

Juohke oasseváldi lea lihkka dehálaš, leaččat dál sápmelaš, kvena, nuorra, boarráseappo, buozas dahje dearvvaš. Mađi eambbosat servet, dađi buoret ja oppalaččat šaddet iskkadeapmi bohtosat.

Jearahallanskovvi

Don bovdejuvvot deavdit digitála jearahallanskovi. Jearahallanskovvi gávdno dárogillii, eanjalasgillii ja davvi-, julev ja lullisámegillii.

Dán birra mii jearrat jearahallanskovis

Jearahallanskovis leat mánnga jearaldaga du dearvvašvuoda, buozalmasvuodaid ja eallindábiid birra. Mii jearrat čuovvovaš fáttáid birra:

- Iešguđege buozalmasvuodát
- váibmo- ja várrasuotnadávddat ja diabetes (sohkardávda)
- covid-19
- dálkkasgeavaheapmi
- fysalaš (rumašlaš) givssit
- bátne- ja njálbmedearvvašvuhta
- áhpehisvuhta, mánát, mensa, ahkemolsun
- molssaevttolaš dálkasiid ja árbevirolaš buorádalli/guvhllára geavaheapmi
- vealaheapmi ja cielaheapmi
- veahkaválddalašvuhta ja illasteapmi
- doaimmashehttejumi
- dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid geavaheapmi ja man duhtavaš leat daiguin
- movt historjjálaš dáhpáhusat čuhcet dutnje odne
- negatiiva eallindáhpáhusat
- borramuš
- eallinkvalitehta
- oadđinváttisvuodát
- mentála dearvvašvuhta
- iešsorbmen ja iešsoordin
- movt dálkkádat ja luonddusisabahkkemat čuhcet dutnje
- bargu/oahppu/ekonomiija
- sosiála bálvalusaid geavaheapmi ja oadju
- gárihuhttinávdnasat
- sosiála doarjja ja birgen
- fysalaš aktivitehta
- religiovdna/osku
- giella ja čearddalašvuhta, ja kultuvra

Iskkadeami birra addojuvvojit áigges áigái dieđut ja boahttevaš dutkanbohtosat SAMINOR neahttasiiddus (www.saminor.no), ja aviissain, sosiála mediain ja iešguđetlágan lágideimiin ja álbmotčoahkkimiin.

Persovdnasuodjalus, du miehtan ja vuoigatvuodát

Lea eaktodáhtolaš searvat SAMINOR-iskkkadeapmái ja don mearridat ieš makkár gažaldagaide vástidat. Jus searvvat SAMINOR-iskkkadeapmái, de miedat ahte dieđut du birra sáhttet adnot dutkamis boahtteáiggis, almmá áigemeari haga. Miehtan bistá dassázii go jus ieš geasát lobi ruovttoluotta. Don miedihat maiddái dasa ahte mii oažžut du bovdet ođđa dahje lassi iskkademiide jus dat lea dárbbášlaš.

Du vuoigatvuodát

Buohkain geat servet SAMINOR-iskkkadeapmái lea vuoigatvuotta diehtit makkár dieđut sin birra leat registrerejuvvon. Dus lea maid vuoigatvuotta oažžut njulgejuvvot jus juoga lea boastut registrerejuvvon du birra.

Don sáhtát vaikko goas geassit ruovttoluotta iežat miehtama. Jus geassádat, de heaitit atnit du dieđuid dutkamis. Don sáhtát maid gáibidit duššadit ja sihkkut čohkkejuvvon dieđuid iežat birra, jus dieđut fal eai juo leat adnon analysain, geavahuvvon dieđalaš publikašuvnnain dahje leat anonymiserejuvvon. Jus háliidat oaidnit makkár dieđuid SAMINOR lea vurken du birra dahje jus háliidat iežat miehtama geassit ruovttoluotta, de sáhtát váldit minguin oktavuoda e-poastta bokte: saminor@uit.no.

Gulahallanolbmot ja ovddasvástideaddjit

SAMINOR 3-iskkkadeami čadaha Sámi dearvvašvuodadutkama guovddáš ja lea guovddáš gii hálddaša dieđuid mat bohtet iskkadeamis. SAMINOR datagiedahallama ovddasvástideaddji lea UiT Norgga árktaš universitehta. Dat mearkkaša ahte universitehtas lea bajimus ovddasvástádus das movt du

diedut vurkkoduvvojit ja juogaduvvojit. UiT Norgga árkálaš universitehta persovdnadieđuidsuođjalanáittardeddiin sáhtta gulahallat e-poastta bokte personvernombud@uit.no.

Dutkanovddasvástideaddji lea SAMINORa fágalaš jodiheaddji, dutki 1, dr.med. Ann Ragnhild Broderstad.

Don sáhtát maiddái váldit oktavuoda Databearráigeahčuin (Datatilsynet) dahje Stáhta dearvvašvuodageahčuin (Statens helsetilsyn) jus diedut du mielas eai giedahallojuvvo dearvvašvuodaregisttarlága mielde.

Mii dahpahuvo du dieđuiguin?

Diedut du birra ja du vástádusat jearahallanskovis vurkejuvvojit boahttevaš dutkamii dáhtabásii man datagiedahalli lea UiT Norgga árkálaš universitehta.

Buot diedut vurkejuvvojit almmá nama ja riegádannummara haga. Lea okta koda mii čatná dieduid dutnje. Kodačoavdda vurkkoduvvo eará sajis go du dearvvašvuodadieđut ja dušše muhtin moadde olbmo dihtet koda man bokte diedut sáhttet dutnje čadnot. Dutkit eai oaččo dieduid maid sáhttet njuolgut du identifiseret. Muhtin dilálašvuodain sáhttet čohkkejuvvon diedut oktiibuot identifiseret olbmo. SAMINOR bidjá olu deattu rádjat vejolašvuodaid identifiseret oasseváldiid. Dan dihte dutkit ožžot dušše ráddjejuvvon dieduid, ja dušše daid dieduid mat leat dárbbaslaččat dan dutkamuššii.

Du diedut vurkejuvvojit áigemeari haga boahtteáigái jus ieš it gease miehtama ruovttoluotta.

Gii sáhtta atnit SAMINOR dieduid?

Go miedat searvat iskkadeapmái, de miedat ahte du diedut sáhttet atnot dutkamis boahtteáiggis, almmá áigemeari haga. Medisiinnalaš dutkan rievddada ja boahtteáiggis sáhttet du diedut atnot dutkanproševttain, nu guhka go proševttat čuvvot lágaid ja lánkaásahusaid.

Jus dutkanproševttat galget beassat atnit SAMINOR-materiála, de ferte dutkanprošekta oheat SAMINORas lobi. SAMINOR diedut sáhttet adnot dutkanproševttain maid ulbmil lea háhkat máhtu mánnggačearddalaš ássanguovlluid olbmuid dearvvašvuoda, buozanvuodaid ja eallindilálašvuodaid birra. Dutkanproševttain mat atnet SAMINOR dieduid, galgá leat čielga ávki álbmogii dutkojuvvon guovlluin.

Buohkat geain lea dutkangelbbolašvuohka (doavttirgráda ja sullasaš) ja geat barget Norgga dutkanásahusain, sáhttet oheat lobi analyseret SAMINOR čohkken dieduid. Studeanttat sáhttet maid oažžut lobi atnit SAMINOR-dieduid jus váldobagadeaddji lea prošektajodiheaddjin. Dát diedut eai addojuvvo politiijaide, dáhkádušfitnodagaide dahje eará kommersiála ásahusaide.

Makkár dieduid sáhttet oažžut?

Dutkit sáhttet oažžut dieduid mat leat dárbbaslaččat dasa ahte sáhttit vástidit iežaset dihto dutkangažaldagaid. Dutkit ožžot dušše identifiserekeahtes dieduid. Dat mearkkaša ahte buot mii sáhtta muitalit ahte dat leat du birra, leat sihkkujuvvon, nu ahte dutkit eai beasa diehtit gean birra diedut leat. Go dutkit leat geargan iežaset analyseremiin, de galget sii sihkkut dahje jávkadit buot dieduid maid leat háhkan.

Mii gáibiduvvo jus áigu atnit SAMINOR dieđuid?

Buot dutkanproševttat mat áigot atnit SAMINOR čohkken dieđuid, fertejit doaibmat Norgga lágaid ja njuolggadusaid mielde ja galget leat ožžon dárbbášlaš dohkkejumi ovdal go dieđut addojuvvojit daidda.

Buot dearvvašvuodadutkan mii guoskkaha a) sámiid oppalaš joavkun, dahje/ja b) mii viežžá dieđuid guovlluin gos sámít dahket mearkkašahhti oasi álbmogis dahje mat guoskkahit sami čearddalašvuoda, giela dahje kultuvrra gáibida kollektiiva miehtama. Dakkár miehtama galget buot proševttat, mat áigot atnit SAMINOR dieđuid, ohcat Sámedikki Áššedovdi ehtalaš dearvvašvuodadutkama lávdegottis.

Muhtin dutkanproševttain sáhttet dieđut main leat identifiserendovdomearkkat sihkkojuvvon, sáddejuvvot olgoriikii (maiddái olggobealde EU/EEO) dutkanproševttaid atnui jus prošeaktajodiheaddji lea virgáduvvon Norgga dutkaninstitušuvdnii ja jus persovdnasuodjalanortnega eavttut leat devdojuvvon.

Dieđut du birra ja čanastagat eará registariidda

Muhtin dutkanproševttain ovttahttojuvvot du dieđut SAMINOR-iskkadeamis dieđuiguin mat leat du birra eará registariin. Dutkit geat áigot ovttahttit dieđuid eará registariiguin fertejit oažžut dan dohkkehuvvot Norgga gustovaš lágaid mielde ovdal go dan sáhttet dahkat. Proševttat ožžot dušše lobi ovttahttit konkrehta dieđuid go dutkanproševtta ulbmil lea SAMINOR váldoulbmila siskkobealde ([helseregisterloven § 19 a.](#))

Dat sáhttet ovdamearkka dihte leat našuvnnalaš registarat buozanvuodaid, sisabođuid, oajuid, oahpu, barggu birra ja nu ain, buohcciviesuid diagnosaregistarat, dahje dieđut eará dearvvašvuoda-guorahallamiin maidda don leat searvan. Muhtin áigejuovdilis registarat leat:

- Borasdávdaregisttar, Jápminsivaid registtar, Váibmo- ja váibmosuotnaregisttar, Infekšuvdnaregisttar, Reseptaregisttar, Medisiinnalaš Riegádanregisttar, Norgga pasieanta-registtar, KUHR-databáa (Dearvvašvuodarefušuvnnaid dárkkisteapmi ja máksin), oadjoregisttar FD-trygd, eará NAV-registarat, Statistihkalaš Guovddášdoaimmahaga registarat álbmoga, bearraša, oadjodieđuid, oahpu birra ja nu ain, historjjálaš registarat ja eará našuvnnalaš registarat ja olmmošlohkamát.

Ovttahttin eará registariiguin lea vejolaš 11-siffar riegádannummara bokte mii buot Norgga ássiin lea. Dat dahkkjuvvo dainna lágiin ahte dutkit eai beasa diehtit du identitehta. Čanastupmi dáidda registariidda lea suodjaluvvon kodačoavdaga bokte mii vurkkoduvvo eará sajis go dieđut.

Dieđut du birra mat vižžojuvvojit eará registariin adnojuvvot dušše dan dihto dutkanproševttas eai ge vurkejuvvo SAMINOR dieđuiguin. Don sáhtát oažžut jearaldaga searvat ođđa dutkanproševttaide mat čohkkejit eambo dieđuid ovdamearkka dihte jearahallamiid dahje jearahallanskoviid bokte. Don oaččut dieđuid proševtta birra ja dat lea eaktodáhtolaš searvat.

Oasseváldiid dáfus geat leat searvan ovdalaš SAMINOR-iskkademiide, sáhttet maid dát ovdalaš dieđut ovttahttojuvvot.

Oktavuodadieđut

Jus dus leat gažaldagat SAMINOR iskkadeami birra dahje Sámi dearvvašvuodadutkama guovddáša birra, de sáhtát váldit minguin oktavuoda e-poastta bokte saminor@uit.no. Mii geahččalit vástidit juohkehažžii.

Lea maid vejolaš ringet midjiide, telefovdnanummir lea +47 40 64 94 69. Telefovdnanummir lea rabas árgabeivviid gaskkal diibmu 10 – 14, dan botta go SAMINOR 3 iskkadeapmi bistá.

Čuovo SAMINOR

Don sáhtát lohkat SAMINOR-iskadeami birra min neahttasiidduin (www.saminor.no). Doppe gávnnat áigges áigái ođđa dieđuid doaimmaid ja dutkanbohtosiid birra. Dasa lassin almmuhuvvojit dieđut dutkama birra mediaid ja sosiála mediaid bokte (Facebook, Instagram).